Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. gruodžio 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė — Direktyva 2004/83/EB — Būtiniausi pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo reikalavimai — 4 straipsnis — Faktų ir aplinkybių įvertinimas — Vertinimo tvarka — Tam tikrų įrodymų pripažinimas — Kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų įgaliojimų apimtis — Baimė būti persekiojamam dėl seksualinės orientacijos — Skirtumai tarp apribojimų, susijusių su pareiškimų ir dokumentų ar kitų įrodymų dėl nurodytos prieglobsčio prašytojo seksualinės orientacijos tikrinimais, ir apribojimų, kurie taikomi tikrinant tokius su kitomis persekiojimo priežastimis susijusius įrodymus — Direktyva 2005/85/EB — Būtiniausi pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos reikalavimai valstybėse narėse — 13 straipsnis — Asmeninio pokalbio reikalavimai — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 1 straipsnis — Žmogaus orumas — 7 straipsnis — Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“

Sujungtose bylose C-148/13–C-150/13

dėl 2013 m. kovo 20 d. *Raad van State* (Nyderlandai) sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2013 m. kovo 25 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

A (C-148/13),

B (C-149/13),

C (C-150/13)

prieš

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

dalyvaujant

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, L. Bay Larsen (pranešėjas), T. von Danwitz, A. Ó Caoimh ir J.-C. Bonichot, teisėjai A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund ir J. L. da Cruz Vilaça,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

* Proceso kalba: nyderlandų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. vasario 25 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— A, atstovaujamo *advocaat* N. C. Blomjous,

— B, atstovaujamo *advocaat* C. Chen,

— *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*, atstovaujamo P. Moreau, padedamos QC M.-E. Demetriou,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Schillemans, M. Bulterman ir B. Koopman,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs ir C. Pochet,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir J. Vláčil,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir A. Wiedmann,

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos M. Michelogiannaki,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos D. Colas ir S. Menez,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir R. Troosters,

susipažinęs su 2014 m. liepos 17 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96, ir klaidų ištaisymas OL L 204, 2005, p. 24, ir OL L 278, 2011, p. 13) 4 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 3 ir 7 straipsnių išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant A, B ir C, trečiųjų šalių piliečių, ginčus su *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (saugumo ir teisingumo reikalų valstybės sekretorius, toliau – *Staatssecretaris*) dėl šių piliečių prašymų gauti leidimą laikinai gyventi (suteikti prieglobstį) Nyderlanduose atmetimo.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

3 Pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytos ir 1954 m. balandžio 22 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545, 1954; toliau – Ženevos konvencija), papildytos 1967 m. sausio 31 d. Niujorke pasirašytu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d., 1 straipsnio A skirsnio 2 punkto pirmą pastraipą sąvoka „pabėgėlis“ taikoma asmeniui, kuris „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojama[s] dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios

pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų dėl tokių įvykių negali ar bijo į ją grįžti“.

Sąjungos teisė

Direktyva 2004/83

4 Pagal Direktyvos 2004/83 3 konstatuojamąją dalį Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pagrindą.

5 Šios direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi principų, patvirtintų visų pirma [Chartijoje]. Visu pirma ši direktyva siekia užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų bei juos lydinčių šeimos narių teisę į prieglobstį.“

6 Tos pačios direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad turėtų būti nustatyti būtiniausi pabėgėlio statuso apibrėžimo ir turinio standartai, padėsiantys valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti Ženevos konvenciją.

7 Pagal Direktyvos 2004/83 17 konstatuojamąją dalį būtina įvesti bendrus prieglobsčio prašytojų pripažinimo pabėgėliais pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį kriterijus.

8 Tos pačios direktyvos 2 straipsnyje numatyta, kad šioje direktyvoje:

„<...>

c) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai <...>

<...>“

9 Direktyvos 2004/83 II skyriuje „Tarptautinės apsaugos prašymų įvertinimas“ esančiame 4 straipsnyje apibrėžtos faktų ir aplinkybių įvertinimo sąlygos ir nurodyta:

„1. Valstybės narės gali laikyti prašytojo pareiga kuo greičiau pateikti visą informaciją pareiškimui [prašymui] dėl tarptautinės apsaugos pagrįsti. Valstybės narės pareiga – bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią informaciją.

2. Šio straipsnio 1 dalyje minima informacija – tai prašytojo pareiškimai ir visa jo turima dokumentacija, susijusi su jo amžiumi, biografijos faktais, įskaitant sietinus giminaičius, tapatybe, pilietybe (-ėmis), ankstesne (-ėmis) gyvenamąja (-osiomis) šalimi (-is) ir vieta (-omis), ankstesniais prieglobsčio prašymais, kelionės maršrutais, tapatybės bei kelionės dokumentais ir tarptautinės apsaugos prašymo priežastimis.

3. Tarptautinės apsaugos prašymas įvertinamas individualiai ir atsižvelgiant į:

a) visus įvertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir taisykles bei jų taikymo būdą;

b) atitinkamus prašytojo pateiktus pareiškimus ir dokumentaciją, įskaitant informaciją apie tai, ar prašytojas buvo ar gali būti persekiojamas ar gresia smurto veiksmai [rimti pažeidimai];

c) prašytojo asmeninę padėtį ir aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal asmenines prašytojo aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį arba ją vykdyti ar galimi veiksmai galėtų būti persekiojimas arba būtų susiję su smurtu [rimtais pažeidimais];

d) tai, ar prašytojo veikla išvykus iš kilmės šalies buvo nukreipta siekiant vienintelio arba pagrindinio tikslo – sudaryti reikiamas sąlygas prašyti tarptautinės apsaugos, kad būtų įvertinta, ar dėl šios veiklos į tą šalį grįžęs prašytojas būtų persekiojamas ar jam arba jai grėstų smurto veiksmai;

e) tai, ar galima pagrįstai tikėtis, kad prašytojas galėtų pasinaudoti kitos šalies apsauga, kurioje jis galėtų gauti pilietybę.

<...>

5. Kai valstybės narės taiko principą, pagal kurį prašytojo pareiga yra pagrįsti tarptautinės apsaugos prašymą, ir kai prašytojo pareiškimo faktai nepagrįsti dokumentais ar kitais įrodymais, tokių faktų nebūtina patvirtinti, jei:

a) prašytojas sąžiningai stengėsi pagrįsti savo prašymą;

b) pateikta visa prašytojo turima informacija ir tinkamas paaiškinimas dėl kitos svarbios informacijos nepateikimo;

c) prašytojo pareiškimai yra nuoseklūs bei patikimi ir neprieštarauja turimai konkrečiai ir bendrai informacijai, susijusiai su prašytojo atveju;

d) prašytojas paprašė tarptautinės apsaugos anksčiausiu įmanomu laiku, nebent jis arba ji gali nurodyti tinkamą priežastį, dėl ko to nepadarė, ir

e) yra nustatyta, kad prašytojas yra patikimas.“

10 Direktyvos 2004/83 10 straipsnyje „Persekiojimo priežastys“ numatyta:

„1. Valstybės narės, vertindamos persekiojimo priežastis, atsižvelgia į šiuos faktorius:

<...>

d) grupe laikoma tam tikra socialinė grupė, kurioje visų pirma:

— tos grupės nariai turi tas pačias prigimtines savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis negali būti verčiamas jų atsisakyti, ir

— ta grupė turi individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga.

Atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos. Seksualinė orientacija nėra veiksmai, kurie pagal valstybių narių įstatymus būtų laikomi nusikaltimu. <...>

<...>“

Direktyva 2005/85/EB

11 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, p. 13, ir klaidų ištaisymas OL L 236, 2006, p. 36), 8 konstatuojamojoje dalyje pažymėta, kad šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, kurie pirmiausia yra pripažinti Chartijoje.

12 Direktyvos 2005/85 13 straipsnio, kuriame nurodyti asmeninio pokalbio reikalavimai, 3 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi atitinkamų veiksmų, užtikrinančių, kad asmeniniai pokalbiai vyktų tokiomis sąlygomis, kurios leistų prašytojams išsamiai išdėstyti savo prašymų priežastis. Šiuo tikslu valstybės narės:

a) užtikrina, kad pokalbį vedantis asmuo būtų pakankamai kompetentingas, kad kiek įmanoma atsižvelgtų į prašytojo asmenines ar bendrąsias aplinkybes, įskaitant prašytojo kultūrinę kilmę ar pažeidžiamumą <...>

<...>“

Nyderlandų teisė

13 Reikšmingos nacionalinės taisyklės išdėstytos 2000 m. Įstatymo dėl užsieniečių (*Vreemdelingenwet 2000*) 31 straipsnyje, 2000 m. Dekreto dėl užsieniečių (*Vreemdelingenbesluit 2000*) 3.111 straipsnyje ir 2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių (*Voorschrift Vreemdelingen 2000*) 3.35 straipsnyje.

14 Šios nuostatos patikslintos 2000 m. Aplinkraščio dėl užsieniečių (*Vreemdelingencirculaire 2000*) C2/2.1, C2/2.1.1 ir C14/2.1–C14/2.4 punktuose.

15 Pagal 2000 m. Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 1 dalį, nagrinėjamą kartu su 2000 m. Dekreto dėl užsieniečių 3.111 straipsniu, prieglobsčio prašytojui tenka pareiga įrodyti motyvų, kuriais remiantis prašoma suteikti leidimą laikinai gyventi šalyje (suteikti prieglobstį), patikimumą, ir šis prašytojas savo iniciatyva turi pateikti visą svarbią informaciją, kad valdžios institucija galėtų priimti sprendimą dėl jo prašymo. *Staatssecretaris* įvertina, ar išduoti tokį leidimą yra teisiškai pagrįsta.

16 Pagal 2000 m. Dekreto dėl užsieniečių 3.111 straipsnio 1 dalį, kai prieglobsčio prašytojas prašo išduoti 2000 m. Įstatymo dėl užsieniečių 28 straipsnyje nurodytą leidimą gyventi šalyje, jis pateikia visą informaciją, įskaitant svarbius dokumentus, kuriais remdamasis *Staatssecretaris*, bendradarbiaudamas su prieglobsčio prašytoju, gali įvertinti, ar yra teisinis pagrindas šiam leidimui išduoti.

17 Pagal 2000 m. Aplinkraščio dėl užsieniečių C14/2.1 punktą prieglobsčio prašytojo pareiškimų patikimumas vertinamas pagal jo pateiktus faktus ir aplinkybes. Faktinės aplinkybės yra duomenys, susiję su atitinkamo prieglobsčio prašytojo asmeniu, be kita ko, su seksualine orientacija.

18 Remiantis šio aplinkraščio C14/2.2 punktu prieglobsčio prašytojas privalo sakyti tiesą ir visapusiškai bendradarbiauti, kad kuo išsamiau būtų nustatyti visi faktai. Jis kuo greičiau privalo informuoti imigracijos ir natūralizacijos tarnybą apie visus nagrinėjant jo prašymą svarbius įvykius ir faktines aplinkybes.

19 Pagal minėto aplinkraščio C14/2.3 punktą neatmetama galimybė, kad nepatikima prieglobsčio prašytojo pareiškimų dalis taip pat gali turėti įtakos likusios jo pareiškimų dalies patikimumui.

20 To paties aplinkraščio C14/2.4 punkte nustatyta, kad iš principo pakanka, jog prieglobsčio prašytojas įrodytų, kad jo pareiškimai tikėtini. Šiuo klausimu tikimasi, kad jis pateiks jo prašymą pagrindžiančius dokumentus. Tačiau, siekiant įvertinti atitinkamo prieglobsčio prašytojo pateiktų jo prašymą pagrindžiančių pareiškimų patikimumą, nėra svarbu, ar ir kiek tai gali būti įrodyta. Iš tiesų, daugeliu atvejų buvo nustatyta, kad prieglobsčio prašytojai negali įrodyti savo pareiškimų ir kad būtų nepagrįsta iš jų reikalauti įtikinamų įrodymų, patvirtinančių jų pasakojimą.

21 *Staatssecretaris* gali laikyti pareiškimus patikimais pagal 2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių 3.35 straipsnio 3 dalį, todėl nereikalauti patvirtinimo, jeigu buvo nustatyta, jog prašytojas apskritai yra patikimas.

Pagrindinės bylos ir prejudicinis klausimas

22 A, B ir C, trečiųjų šalių piliečiai, kiekvienas pateikė prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi (suteikti prieglobstį) Nyderlanduose. Grįsdami savo prašymus, jie teigė, kad bijo būti persekiojami savo kilmės šalyse, pirmiausia dėl savo homoseksualumo.

23 Pirmąjį A pateiktą prašymą suteikti prieglobstį *Staatssecretaris* atmetė kaip neįtikinamą.

24 A neginčijo šio sprendimo dėl atsisakymo patenkinti pirmąjį prašymą ir pateikė antrąjį prašymą suteikti prieglobstį, kuriame nurodė, jog yra pasirengęs būti „ištirtas“, kad įrodytų savo homoseksualumą, arba atlikti lytinį aktą, kad įrodytų savo nurodytos seksualinės orientacijos tikrumą.

25 2011 m. liepos 12 d. sprendimu *Staatssecretaris* atmetė antrąjį A prašymą dėl to, kad A nurodomos seksualinės orientacijos įtikimumas vis dar nebuvo nustatytas. *Staatssecretaris* nusprendė, kad negalima remtis vien prieglobsčio prašytojo nurodyta seksualine orientacija neįvertinus jos įtikimumo.

26 2012 m. rugpjūčio 1 d. sprendimu *Staatssecretaris* atmetė B prašymą motyvuodamas tuo, kad pareiškimai apie jo homoseksualumą buvo neapibrėžti, paviršutiniški ir neįtikinami. Be to, *Staatssecretaris* teigimu, dėl to, kad B kilęs iš šalies, kur homoseksualumas nepripažįstamas, šis pirmiausia turėtų galėti pateikti daugiau informacijos apie savo jausmus ir vidinius išgyvenimus, susijusius su seksualine orientacija.

27 C pateikė pirmąjį prašymą suteikti prieglobstį dėl kitų priežasčių nei dėl homoseksualumo vykdomas persekiojimas, *Staatssecretaris* šį prašymą atmetė.

28 C neginčijo šio pirmojo sprendimo ir pateikė antrąjį prašymą suteikti prieglobstį, grindžiamą šį kartą baime būti persekiojamam savo šalyje dėl homoseksualumo. Šiame antrame prašyme C tvirtino, kad tik išvykęs iš savo kilmės šalies pats sugebėjo pripažinti savo homoseksualų potraukį. Grįsdamas savo prašymą, C taip pat pateikė už šio prašymo nagrinėjimą atsakingoms valdžios institucijoms vaizdo įrašą, kuriame vaizduojamas intymus aktas su tos pačios lyties asmeniu.

29 2012 m. spalio 8 d. sprendimu *Staatssecretaris* atmetė C prašymą suteikti prieglobstį motyvuodamas tuo, kad pastarojo teiginiai apie homoseksualumą nebuvo įtikinami. *Staatssecretaris* manė, kad C turėjo pranešti apie savo nurodytą seksualinę orientaciją pateikdamas pirmąjį prašymą suteikti prieglobstį, kad jis aiškiai nepaaiškino, kaip sužinojo apie savo homoseksualumą, ir negalėjo atsakyti į klausimus, susijusius su Nyderlandų organizacijomis, ginančiomis homoseksualų teises.

30 Atmetus A, B ir C prašymus dėl leidimo laikinai gyventi šalyje (suteikti prieglobstį), šie asmenys šiuos sprendimus atmesti prašymus apskundė *Rechtbank 's-Gravenhage*.

31 2011 m. rugsėjo 9 d. ir 2012 m. spalio 30 d. sprendimais *Rechtbank 's-Gravenhage* atmetė atitinkamai A ir C skundus kaip nepagrįstus. Tas teismas nusprendė, kad, viena vertus, A ir C atitinkamais skundais turėjo ginčyti *Staatssecretaris* priimtus pirmuosius sprendimus atmesti ir, kita vertus, vykstant antrai procedūrai dėl prieglobsčio prašymo jie neįrodė, jog pareiškimai apie jų nurodytą homoseksualumą yra patikimi.

32 2012 m. rugpjūčio 23 d. sprendimu taip pat buvo atmestas B skundas dėl *Staatssecretaris* sprendimo atmesti prašymą. *Rechtbank 's-Gravenhage* konstatavo, kad *Staatssecretaris* pagrįstai nusprendė, jog B pareiškimai apie jo homoseksualumą nėra patikimi.

33 Minėtus sprendimus A, B, ir C apskundė apeliacine tvarka *Raad van State* (Valstybės taryba).

34 Vykstant šiems apeliaciniams procesams A, B ir C pirmiausia nurodė, kad dėl to, jog nebuvo galimybės objektyviai nustatyti prieglobsčio prašytojų seksualinės orientacijos, už prieglobsčio prašymų nagrinėjimą atsakingos valdžios institucijos savo sprendimus turėjo grįsti vien šių prašytojų pareiškimais apie jų nurodytą orientaciją.

35 Tačiau, pareiškėjų pagrindinėse bylose teigimu, vertindamos prieglobsčio prašytojo pareiškimų patikimumą, minėtos valdžios institucijos pateikia klausimų dėl tokios nurodytos orientacijos, kuriais žeminamas prašytojo orumas ir pažeidžiama jo teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir kuriais, beje, neatsižvelgiama į tai, kad per apklausas šis prašytojas gali jaustis nejaukiai, ar į kultūrines kliūtis, kurios trukdo laisvai kalbėti apie tokią orientaciją. Be to, dėl to, kad *Staatssecretaris* laiko prieglobsčio prašytojų pasakojimus neįtikinamais, nereikėtų daryti tos pačios išvados dėl pačios seksualinės orientacijos įtikimumo.

36 *Staatssecretaris* pažymėjo, kad nei iš Direktyvos 2004/83, nei iš Chartijos nematyti, jog remiantis tik prieglobsčio prašytojų tvirtinimu reikia spręsti apie jų nurodytą seksualinę orientaciją. Vis dėlto reikėtų patikrinti ne tai, ar prieglobsčio prašytojai iš tikrųjų yra tokios orientacijos, kaip jie patys nurodo, o veikiau tai, ar jie įrodė, jog priklauso tam tikrai socialinei grupei, kaip tai apibrėžta Direktyvos 2004/83 10 straipsnio 1 dalies d punkte, arba tai, kad galimo persekiojimo dalyviai juos laikė tokiais asmenimis, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalį.

37 Be to, *Staatsecretaris* teigimu, prieglobsčio prašytojai tik retais atvejais gali įrodyti savo homoseksualumą kitaip nei savo pačių pareiškimais, todėl, kai šie pareiškimai yra pripažinti nuosekliais ir tikėtinais ir kai galėjo būti nustatyta, jog apskritai prieglobsčio prašytojas yra patikimas, abejotinos aplinkybės turi būti aiškinamos šių prašytojų naudai.

38 *Staatssecretaris* manymu, patikrinimas, kurį reikia atlikti dėl prieglobsčio prašytojų seksualinės orientacijos įtikimumo, nesiskiria nuo kitomis persekiojimo priežastimis grindžiamo patikrinimo. Tačiau ši valdžios institucija turi atsižvelgti į konkrečias problemas, kurios galėtų būti susijusios su pareiškimais apie seksualinę orientaciją. Pirmiausia prieglobsčio prašytojų apklausas vykdantiems darbuotojams rekomenduojama nepateikti tiesioginių klausimų apie tai, ką šie prieglobsčio prašytojai išgyvena būdami tokios seksualinės orientacijos. Be to, neturėtų būti teikiama jokios reikšmės prieglobsčio prašytojų intymių aktų vaizdo įrašams, kurie pateikti kaip įrodymai, nes jie įrodo tik pačių lytinių aktų praktiką, o ne nurodytos seksualinės orientacijos tikrumą.

39 *Raad van State* pažymi, kad nei pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnį, nei pagal Chartijoje įtvirtintas nuostatas *Staatssecretaris* neprivalo nurodytos prieglobsčio prašytojų seksualinės orientacijos laikyti nustatyta, remdamasis tik jų pačių pareiškimais. Be to, minėto teismo teigimu, prieglobsčio prašytojų seksualinės orientacijos tikrinimas nesiskiria nuo tikrinimo, atliekamo dėl kitų persekiojimo priežasčių.

40 Vis dėlto *Raad van State* kelia klausimą dėl galimų apribojimų, kylančių iš Direktyvos 2004/83 4 straipsnio ir Chartijos 3 ir 7 straipsnių nuostatų, dėl prieglobsčio prašytojų seksualinės orientacijos tikrinimo.

41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad prieglobsčio prašytojui pateikiami klausimai gali tam tikru požiūriu pažeisti minėtomis Chartijos nuostatomis garantuojamas teises.

42 To teismo nuomone, nepaisant atitinkamos valstybės narės metodų, taikomų siekiant patikrinti nurodytos seksualinės orientacijos tikrumą, negalima atmesti rizikos, kad gali būti pažeistos prieglobsčio prašytojų pagrindinės teisės, kaip antai garantuojamas Chartijos 3 ir 7 straipsniuose.

43 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį bylose C-148/13–C-150/13 vienodai suformuluotą prejudicinį klausimą:

„Kokie apribojimai nustatyti pagal [Direktyvos 2004/83] 4 straipsnį ir [Chartiją], būtent jos 3 ir 7 straipsnius, apibrėžiant būdą, kaip reikia tikrinti nurodomos seksualinės orientacijos įtikimumą; ar šie apribojimai skiriasi nuo tų, kurie taikomi siekiant įvertinti kitų persekiojimo priežasčių patikimumą, ir, jei taip, kiek?“

44 2013 m. balandžio 19 d. sprendimu Teisingumo Teismas sujungė bylas C-148/13–C-150/13, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinio klausimo

Pirminės pastabos

45 Iš Direktyvos 2004/83 3, 16 ir 17 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pagrindą ir kad šios direktyvos nuostatos dėl pabėgėlių statuso suteikimo sąlygų ir dėl jo turinio buvo priimtos siekiant padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti šią konvenciją remiantis bendromis sąvokomis ir kriterijais (Sprendimo *N.*, C-604/12, EU:C:2014:302, 27 punktas).

46 Todėl Direktyvos 2004/83 nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, laikantis Ženevos konvencijos ir kitų reikšmingų sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje. Kaip matyti iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies, taip aiškinant taip pat turi būti atsižvelgiama į Chartijoje pripažintas teises (Sprendimo *X ir kt.*, C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, 40 punktas).

47 Be to, reikia priminti, kad Direktyvoje 2004/83 neįtvirtintos taikytinos tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūrinės taisyklės, taigi neapibrėžiamos ir procedūrinės garantijos, kurios turi būti suteikiamos prieglobsčio prašytojui. Būtiniausi prašymų nagrinėjimo procedūriniai reikalavimai ir konkrečios prieglobsčio prašytojų teisės nustatyti Direktyvoje 2005/85, į kurią reikia atsižvelgti nagrinėjant pagrindines bylas.

Dėl prejudicinio klausimo

48 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/83 4 straipsnis, nagrinėjamas atsižvelgiant į Chartijos nuostatas, turi būti aiškinamas taip, kad juo kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, kurių veiklai taikoma teisminė kontrolė, įpareigojamos nustatyti tam tikrus apribojimus, kai vertinami su prieglobsčio prašytojo, kurio prašymas pagrįstas baime būti persekiojamam dėl seksualinės orientacijos, nurodyta seksualine orientacija susiję faktai ir aplinkybės.

49 Priešingai, nei teigia pareiškėjai pagrindinėse bylose, t. y. kad kompetentingos valdžios institucijos, atsakingos už prieglobsčio prašymo, grindžiamo prieglobsčio prašytojo baime būti persekiojamam dėl seksualinės orientacijos, nagrinėjimą, turėtų šio prieglobsčio prašytojo nurodytą orientaciją laikyti tik

šio prašytojo pareiškimais įrodytu faktu, šiuo klausimu reikia pažymėti, kad tokie pareiškimai, atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes, kuriomis pateikiami prašymai suteikti prieglobstį, gali būti laikomi tik atspirties tašku atliekant Direktyvos 2004/83 4 straipsnyje numatytą faktų ir aplinkybių vertinimą.

50 Iš tikrųjų iš šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad valstybės narės gali laikyti prašytojo pareiga kuo greičiau pateikti visą informaciją savo prašymui dėl tarptautinės apsaugos pagrįsti, o valstybės narės pareiga – bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su šiuo prašymu susijusią informaciją.

51 Be to, kaip matyti iš Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 5 dalies, kai šios nuostatos a ir e punktuose išvardytos sąlygos neįvykdomos, prieglobsčio prašytojų pareiškimus dėl jų nurodytos seksualinės orientacijos gali reikėti patvirtinti.

52 Darytina išvada, kad, nors prieglobsčio prašytojas privalo nurodyti šią orientaciją, kuri yra jo privataus gyvenimo dalis, persekiojimo dėl šios orientacijos baime pagrįstiems prašymams suteikti pabėgėlio statusą, kaip ir visiems prašymams, pagrįstiems kitomis persekiojimo priežastimis, gali būti taikoma tos pačios direktyvos 4 straipsnyje numatyta vertinimo tvarka.

53 Tačiau procedūros, kurias kompetentingos valdžios institucijos taiko vertindamos pareiškimus ir dokumentus ar kitus įrodymus, pateiktus tokiems prašymams pagrįsti, turi atitikti direktyvų 2004/83 ir 2005/85 nuostatas ir, kaip matyti atitinkamai iš šių direktyvų 10 ir 8 konstatuojamųjų dalių, Chartija garantuojamas pagrindines teises, kaip antai teisę į pagarbą žmogaus orumui, užtikrintą pagal Chartijos 1 straipsnį, ir teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, garantuojamą pagal šios Chartijos 7 straipsnį.

54 Nors Direktyvos 2004/83 4 straipsnio nuostatos taikytinos visiems prašymams dėl tarptautinės apsaugos, nesvarbu, kokios persekiojimo priežastys nurodytos siekiant pagrįsti šiuos prašymus, vis dėlto pažymėtina, kad kompetentingos valdžios institucijos privalo taikyti procedūras, nustatytas pareiškimams ir dokumentams ar kitiems įrodymais įvertinti, atsižvelgdamos į kiekvienos prieglobsčio prašymo kategorijos ypatumus ir paisydamos Chartija užtikrinamų teisių.

55 Kalbant apie Direktyvos 2004/83 4 straipsnyje numatytą faktų ir aplinkybių įvertinimą, pažymėtina, kad šis „įvertinimas“ vyksta, kaip buvo nuspręsta Sprendimo *M*. (EU:C:2012:744) 64 punkte, dviem skirtingais etapais. Pirmasis etapas susijęs su faktinių aplinkybių, kurios gali būti prašymą pagrindžiantys įrodymai, nustatymu, o antrasis etapas – su šių įrodymų teisiniu įvertinimu, t. y. sprendimo dėl klausimo, ar, atsižvelgiant į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, yra įvykdyti Direktyvos 2004/83 9 ir 10 arba 15 straipsniuose numatyti materialūs reikalavimai suteikti tarptautinę apsaugą, priėmimu.

56 Nors šiame pirmajame etape, kuriame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tiksliai suformuluoja klausimus kiekvienoje pagrindinėje byloje, valstybės narės gali manyti, kad pagal minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalį paprastai prašytojas privalo pateikti visą jo prašymui pagrįsti būtiną informaciją, nes jis geriausiai gali pateikti informacijos, leidžiančios nustatyti jo seksualinę orientaciją, atitinkama valstybė narė privalo bendradarbiauti su prašytoju nustatant atitinkamą su šiuo prašymu susijusią informaciją (šiuo klausimu žr. Sprendimo *M*., EU:C:2012:744, 65 punktą).

57 Šiuo klausimu būtina pažymėti, kad pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalies c punktą šis įvertinimas turi būti atliekamas individualiai ir atsižvelgiant į prašytojo asmeninę padėtį ir aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal asmenines prašytojo aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį ar ją vykdyti ar galimi veiksmai galėtų būti persekiojimas arba jie būtų susiję su smurtu.

58 Be to, kaip priminta šio sprendimo 51 punkte, kompetentingoms valdžios institucijoms atliekant tikrinimus pagal šios direktyvos 4 straipsnį, kai tam tikri prašytojo pareiškimo faktai nėra pagrįsti dokumentais ar kitais įrodymais, tokių faktų nebūtina patvirtinti, jei įvykdytos visos tos pačios direktyvos 4 straipsnio 5 dalies a–e punktuose nustatytos sąlygos.

59 Dėl pareiškimų ir dokumentų ar kitų įrodymų vertinimo tvarkos kiekvienoje pagrindinėje byloje pažymėtina, kad, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, būtina apriboti šią analizę ir nustatyti, ar direktyvų 2004/83 ir 2005/85 nuostatas ir Chartijos nuostatas atitinka, pirma, tikrinimai, kuriuos kompetentingos valdžios institucijos atlieka vykdydamos apklausas, kurios visų pirma pagrįstos su homoseksualais susijusiais stereotipais ar prieglobsčio prašytojo seksualine praktika, ir šioms valdžios institucijoms nustatyta galimybė sutikti, jog minėtas prašytojas būtų „ištirtas“ tam, kad įrodytų savo homoseksualumą, ir (arba) leisti jam savanoriškai pateikti savo intymių aktų vaizdo įrašų ir, antra, kompetentingoms valdžios institucijoms suteikta galimybė laikyti prašytoją nepatikimu vien dėl to, kad šis prašytojas savo seksualinės orientacijos, kokios jis teigia esąs, nenurodė pirmą kartą, kai jam buvo suteikta galimybė paaiškinti persekiojimo priežastis.

60 Pirma, tikrinimai, pagrįsti apklausomis, kuriomis siekiama nustatyti, ar atitinkamas prieglobsčio prašytojas žino homoseksualų interesus ginančias organizacijas ir turi išsamią informaciją apie šias organizacijas, reikštų, kad, kaip teigė pareiškėjas pagrindinėje byloje C-150/13, minėtos valdžios institucijos pagrindžia savo vertinimus stereotipinėmis sampratomis apie homoseksualų elgesį ir nesiremia kiekvieno prieglobsčio prašytojo konkrečia padėtimi.

61 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalies c punktą kompetentingos valdžios institucijos įpareigojamos atlikti vertinimą individualiai ir atsižvelgti į prašytojo asmeninę padėtį, o pagal Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punktą tos pačios valdžios institucijos įpareigojamos vesti pokalbį atsižvelgdamos į asmenines ar bendrąsias su prieglobsčio prašymu susijusias aplinkybes.

62 Nors su stereotipinėmis sampratomis susijusios apklausos gali kompetentingoms valdžios institucijoms suteikti šiam vertinimui naudingos informacijos, prašymų suteikti pabėgėlio statusą vertinimas, pagrįstas vien su homoseksualais susijusiomis stereotipinėmis sampratomis, vis dėlto neatitinka pirmiau minėtų nuostatų reikalavimų, nes neleidžia toms valdžios institucijoms atsižvelgti į atitinkamo prieglobsčio prašytojo individualią ir asmeninę padėtį.

63 Todėl vien tai, kad prieglobsčio prašytojas nesugeba atsakyti į tokius klausimus, negali būti pakankamas pagrindas daryti išvadą, kad prašytojas yra nepatikimas, nes toks požiūris prieštarauja Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalies c punkto ir Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punkto reikalavimams.

64 Antra, nors nacionalinės valdžios institucijos turi teisę, jei reikia, atlikti apklausas, kuriomis siekiama įvertinti faktus ir aplinkybes dėl prieglobsčio prašytojo nurodytos seksualinės orientacijos, apklausos apie šio prašytojo seksualinės praktikos detales prieštarauja Chartijos garantuojamoms pagrindinėms teisėms ir pirmiausia jos 7 straipsnyje įtvirtintai teisei į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.

65 Trečia, kalbant apie nacionalinėms valdžios institucijoms suteiktą galimybę sutikti, kad, kaip siūlė kai kurie pareiškėjai pagrindinėse bylose, būtų atlikti homoseksualiniai aktai ir taip šie prašytojai būtų atitinkamai „ištirti“, kad galėtų įrodyti savo homoseksualumą, arba priimti tokius šių prašytojų pateiktus įrodymus, kaip jų intymių aktų vaizdo įrašai, svarbu pažymėti, kad tokia informacija be to, kad ji nebūtinai turi įrodomąją galią, dar galėtų pažeisti žmogaus orumą, kurio gerbimas užtikrinamas pagal Chartijos 1 straipsnį.

66 Be to, leidimas pateikti arba pripažinti tokio pobūdžio įrodymus turėtų skatinamąjį poveikį kitiems prašytojams, o tai *de facto* reikštų, jog pastarieji privalo pateikti tokių įrodymų.

67 Ketvirta, dėl kompetentingų valdžios institucijų galimybės laikyti prašytoją nepatikimu konkrečiai dėl to, kad šis prašytojas savo seksualinės orientacijos, kokios jis pats teigia esąs, nenurodė pirmą kartą, kai jam buvo suteikta galimybė paaiškinti persekiojimo priežastis, reikėtų nurodyti argumentus, kurie pateikiami toliau.

68 Iš Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 1 dalies nuostatų matyti, kad valstybės narės gali laikyti prašytojo pareiga „kuo greičiau“ pateikti visą informaciją, kurios reikia prašymui dėl tarptautinės apsaugos pagrįsti.

69 Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad su asmens privačia sritimi ir pirmiausia jo seksualumu susiję klausimai yra opūs, negali būti padaryta išvada apie tokio asmens nepatikimumą vien dėl to, kad šis asmuo, nenorėdamas atskleisti savo gyvenimo intymių aspektų, ne iš karto informavo apie savo homoseksualumą.

70 Be to, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 1 dalyje numatytas reikalavimas „kuo greičiau“ pateikti visą informaciją, kurios reikia prašymui dėl tarptautinės apsaugos pagrįsti, sušvelninamas kompetentingoms valdžios institucijoms nustatytu reikalavimu – pagal Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punktą ir Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalį šios valdžios institucijos privalo vesti pokalbį atsižvelgdamos į asmenines ar bendrąsias su prieglobsčio prašymu susijusias aplinkybes, pirmiausia į prašytojo pažeidžiamumą, ir šį prašymą vertinti individualiai, atkreipdamos dėmesį į kiekvieno prašytojo individualią padėtį ir asmenines aplinkybes.

71 Taigi laikyti, kad prieglobsčio prašytojas nėra patikimas tik dėl to, kad jis neatskleidė savo seksualinės orientacijos pirmą kartą, kai jam buvo suteikta galimybė paaiškinti persekiojimo priežastis, reikštų nekreipti dėmesio į nurodytą reikalavimą.

72 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą bylose C-148/13–C-150/13 reikia atsakyti:

— Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalies c punktas ir Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama, jog kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, kurių veiklai taikoma teisminė kontrolė, tikrindamos su prieglobsčio prašytojo (kurio prašymas grindžiamas baime būti persekiojamam dėl seksualinės orientacijos) nurodyta seksualine orientacija susijusius faktus ir aplinkybes, įvertintų šio prašytojo pareiškimus ir dokumentus ar kitus įrodymus, kuriuos jis pateikė savo prašymui pagrįsti, remdamosi apklausomis, pagrįstomis vien su homoseksualais susijusiomis stereotipinėmis sampratomis.

— Direktyvos 2004/83 4 straipsnis, nagrinėjamas atsižvelgiant į Chartijos 7 straipsnį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, jog atlikdamos tokį tikrinimą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos vykdytų išsamias apklausas apie prieglobsčio prašytojo seksualinę praktiką.

— Direktyvos 2004/83 4 straipsnis, nagrinėjamas atsižvelgiant į Chartijos 1 straipsnį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, jog atlikdamos minėtą tikrinimą nurodytos valdžios institucijos pripažintų tokius įrodymus, kaip atitinkamo prieglobsčio prašytojo homoseksualinių aktų atlikimas, jo sutikimas būti „ištirtam“, kad taip įrodytų savo homoseksualumą, arba net šio prašytojo atliekamų tokių aktų vaizdo įrašai.

— Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalis ir Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama, jog per šį patikrinimą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos darytų išvadą, kad atitinkamo prieglobsčio prašytojo pareiškimai nepatikimi vien dėl to, kad šis prašytojas savo seksualinės orientacijos, kokios jis pats teigia esąs, nenurodė pirmą kartą, kai jam buvo suteikta galimybė paaiškinti persekiojimo priežastis.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

73 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 4 straipsnio 3 dalies c punktas ir 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, 13 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama, jog kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, kurių veiklai taikoma teisminė kontrolė, tikrindamos su prieglobsčio prašytojo (kurio prašymas grindžiamas baime būti persekiojamam dėl seksualinės orientacijos) nurodyta seksualine orientacija susijusius faktus ir aplinkybes, įvertintų šio prašytojo pareiškimus ir dokumentus ar kitus įrodymus, pateiktus jo prašymui pagrįsti, remdamosi apklausomis, pagrįstomis vien su homoseksualais susijusiomis stereotipinėmis sampratomis.

Direktyvos 2004/83 4 straipsnis, nagrinėjamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisų chartijos 7 straipsnį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, jog atlikdamos tokį tikrinimą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos vykdytų išsamias apklausas apie prieglobsčio prašytojo seksualinę praktiką.

Direktyvos 2004/83 4 straipsnis, nagrinėjamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisų chartijos 1 straipsnį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, jog atlikdamos minėtą tikrinimą nurodytos valdžios institucijos pripažintų tokius įrodymus, kaip atitinkamo prieglobsčio prašytojo homoseksualių aktų atlikimas, jo sutikimas būti „ištirtam“, kad įrodytų savo homoseksualumą, arba net šio prašytojo atliekamų tokių aktų vaizdo įrašai.

Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalis ir Direktyvos 2005/85 13 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama, jog per šį patikrinimą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos darytų išvadą, kad atitinkamo prieglobsčio prašytojo pareiškimai nepatikimi vien dėl to, kad šis prašytojas savo seksualinės orientacijos, kokios jis teigia esąs, nenurodė pirmą kartą, kai jam buvo suteikta galimybė paaiškinti persekiojimo priežastis.

Parašai.